

50 ГОДИНИ КАТЕДРА ПО РУСКА ФИЛОЛОГИЯ

ПРИЕМСТВЕННОСТ И УСТОЙЧИВОСТ, ДИНАМИКА И КРЕАТИВНОСТ: КОЕ ПРАВИ ПЛОВДИВСКАТА РУСИСТИКА УНИКАЛНА

Основни щрихи

- Катедрата по руска филология в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ е образователна и научна структура с новаторско мислене, устойчиво развитие на академичния състав и международен авторитет.
- Стои в основата на пловдивската филология. Тя е една от двете катедри, създаването на които през 1973 г. дава успешния старт на филологическите специалности в Пловдивския университет. 2023 година маркира 50-годишния юбилей на българистиката и русистиката в Пловдивския университет. Раждането им има много по-голяма стойност от факта на откриването на две нови специалности. С него се създава базата на пловдивската хуманитаристика, с което започва трансформацията на висшето ни училище в университет от класически тип.
- Солидна езикова и научна подготовка, квалификация и професионален опит на академичния състав в катедрата – продукт на пловдивската филологическа школа: 90% от преподавателите са възпитаници на ЕГ „Иван Вазов“ – Пловдив (култовата пловдивска гимназия с дългогодишен фокус върху руския език и култура, известна като „Руската“, и богатата гама от други чужди езици, които по-късно започва да предлага) и различни специалности на Филологическия факултет на Пловдивския университет.
- Над 50% от членовете на катедрата притежават езикова и преподавателска квалификация по още един или два чужди езика (освен руския език), както и втора специалност „Учител по български език и литература“ – отлична предпоставка за реализация в международни научни и образователни проекти и програми.
- Собствена визия за глобализация и интернационализация на филологическата наука и образование, генерира идеи и ражда нови специализирани структури на факултетско и университетско ниво.

ско равнище: Център за езици и интеркултурна комуникация, Център за руски език и култура и Класна стая „Конфуций“, развиващи информационно-аналитична, учебно-методическа, научна и творческа дейност.

- Членство в национални и международни професионални организации и сътрудничество с културно-образователни институции в широк мащаб.
- Утвърдена школа за израстване на млади учени – след обучението си в катедрата успешно са защитили своите дисертации над 10 редовни докторанти, като някои от тях вече са част от академичния състав на катедрата – най-стабилното доказателство за приемственост; в момента има петима докторанти и един отчислен с право на защита.
- Безспорен лидер във факултета и университета по брой реализирани европейски и други международни научно-образователни и приложни проекти и програми.
- Катедрата е автор на концепцията и от учебната 2014/2015 г. ежегодно провежда на национално ниво състезанието за зрелостници „Я знаток руского языка“, чието десето издание предстои да отбележим съвсем наскоро с издаването на сборник с материали от състезанието. Привлякло вниманието на близо 1000 участници досега, то се превърна в наша запазена марка и е изключително плодотворна алтернативна форма за прием на студенти в специалностите *Руска филология* и *Български език и руски език*, радваща се на завиден интерес от страна на кандидат-студентите. Близо 100% от студентите в тези специалности са приети в ПУ по първо желание с отличната си оценка от състезанието, което създава прекрасни условия за успешна работа с тях.

В момента преподавателите от катедрата водят широк спектър от дисциплини в бакалавърските, магистърските и докторските програми с руски език в Пловдивския университет. **В бакалавърската степен** това са:

- *Руска филология*;
- *Руски език и български език* (открита през учебната 1985/1986 г.);
- *Приложна лингвистика* (с руски език като втори чужд, включен в специалността през учебната 2008/2009 г.);
- *Лингвистика с маркетинг* (с руски език като втори чужд, включен в специалността през учебната 2012/2013 г.);

- *Лингвистика с бизнес администрация* (с руски език като втори чужд, включен в специалността през учебната 2013/2014 г.);
- *Лингвистика с информационни технологии* (с руски език като втори чужд, включен в специалността през учебната 2016/2017 г.).

Обучение по руски език се предлага и за останалите специалности на Филологическия факултет, а също във Философско-историческия факултет, Факултета по математика и информатика, Факултета по икономически и социални науки и Химическия факултет на Пловдивския университет.

По решение на академичното ръководство от учебната 2011 година катедрата започва да администрира и **китаистиката** в ПУ. Обучението по китайски език, литература и култура в специалностите *Български език и китайски език* и *Приложна лингвистика (английски език и китайски език)* се осъществява от двама щатни (единият е носител на езика) и редица хонорувани преподаватели. Наред със задълбочената и широкопрофилна научноизследователска дейност те организират многобройни извънаудиторни мероприятия (фестивали, изложби, състезания и т.н.), което добавя поредния уникален щрих към облика на катедрата и успешно хвърля мост между културите: българската, китайската, руската...

Катедрата е координатор и на **широк спектър от магистърски програми**:

- *Актуална русистика* (езиковедски или литературоведски профил) (наследила създадената през 2001 г. програма *Русистика* с актуализиран и изцяло преработен учебен план);
- *Превод за европейските институции (с два чужди езика)*;
- *Превод и интеркултурна комуникация (с един чужд език)*;
- *Превод и интеркултурна комуникация (с два чужди езика)*.

Трите специализирани преводачески магистратури се предлагат от учебната 2005/2006 г. Разработени са с водещото участие на Центъра за езици и интеркултурна комуникация (ЦЕИК) към Филологическия факултет. В тях студентите могат да избират от следните езици: английски, испански, италиански, китайски, немски, руски или френски – самостоятелно или в комбинация на два от предложените езици. Така вече 20 години катедрата в тясно сътрудничество с Центъра за езици и интеркултурна комуникация към Филологическия факултет продължава да е **единствената, предлагаща уникални за Филологическия факултет на ПУ билингвални магистърски програми** след придобитата бакалавърска степен, в които езиците могат да се избират не само самостоятелно, но и в различни комбинации.

- *Езиково осигуряване и културни дейности в туризма с езикова специализация по руски/английски/немски/френски/италиански/испански/китайски език.* Програмата стартира през учебната 2004/2005 г. и до 2018 г. функционира под названието *Културни и социални дейности в туризма.*

От учебната 2015/2016 г. се предлагат още три магистърски програми (с педагогически профил):

- *Методика на преподаването на руски език (за специалисти);*
- *Методика на преподаването на руски език (за неспециалисти);*
- *Методика на преподаването на руски език в детската градина (за педагози).*

Преподаватели от катедрата осигуряват обучението по руски език и в следните магистратури с педагогическа насоченост, администрирани в други катедри на ФФ:

- *Учител по чужд език – испански/немски/френски/руски език (за специалисти);*
- *Учител по чужд език – испански/немски/френски/руски език (за неспециалисти).*

Актуалният академичен състав включва 13 щатни преподаватели, като трябва да се подчертае, че в съвкупност досега катедрата никога не е имала по-висок академичен статус на членовете си: доц. д-р Юлиана Чакърова – ръководител, проф. д-р Надя Чернева, доц. д.ф.н. Николай Нейчев, доц. д-р Майя Кузова, доц. д-р Атанаска Тошева, гл. ас. д-р Людмила Минкова, гл. ас. д-р Милена Стойкова, гл. ас. д-р Наталия Христова, гл. ас. д-р Енчо Тилев, гл. ас. д-р Елица Миланова, ас. Маргарита Куцарова, преп. Уан Ин, преп. Владислава Иванова.

Детайлизираната хронология на събитията от създаването досега може да се прочете на специализирания ни сайт в раздела „История на катедрата“ (https://rusfil.uni-plovdiv.bg/?page_id=61).

Научноизследователска и приложна дейност

Основните научни направления, по които работят членовете на катедрата, се отнасят към различни области на лингвистиката, литературната теория, културологията и методиката на преподаването на чужди езици:

- проф. д-р Надя Чернева: *Фразеология, Лингвокултурология, Методика на преподаването на руски език;*
- доц. д.ф.н. Николай Нейчев: *Литература на XIX век, Херменевтика, Теория на литературата;*

- доц. д-р Юлиана Чакърова: *Когнитивна лингвистика, Лингвоконцептология, Теория, методология и практика на превода, Лингвокултурология, Лингвистика на текста и дискурса, Морфология, Съпоставително езикознание;*
- доц. д-р Майя Кузова: *Съпоставителен синтаксис, Синтаксис и стилистика;*
- доц. д-р Атанаска Тошева: *Историческа лингвистика, Съпоставително езикознание;*
- гл. ас. д-р Людмила Минкова: *Фонетика, Съпоставително езикознание, Методика на преподаването на руски език;*
- гл. ас. д-р Милена Стойкова: *Стилистика, Комуникативна лингвистика;*
- гл. ас. д-р Наталия Христова: *Теория и практика на превода;*
- гл. ас. д-р Енчо Тилев: *Съвременен руски език (Морфология), Общо езикознание, Съпоставително и славянско езикознание;*
- гл. ас. д-р Елица Миланова: *Китайски език и култура, Лингвокултурология; Методика на преподаването на чужди езици;*
- ас. Маргарита Куцарова: *Съвременен руски език (Морфология);*
- преп. Уан Ин: *Китайски език и култура, Странознание на Китай;*
- преп. Владислава Иванова: *Литература на XIX век.*

Специалистите от катедрата са автори на издадени **значими монографии**, ценени у нас и в чужбина:

- Проф. д-р Надя Чернева: *Прецедентные феномены русского лингвокультурного дискурса*. Пловдив: АРЕНА ПРИНТ, 2013; и *Лингводидактични пространства на културния диалог*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2023.
- Проф. д-р Стефка Георгиева (понастоящем пенсионер): *Русская фразеология в зеркале болгарского языка*. София: Херон Прес, 2011.
- Доц. д.ф.н. Николай Нейчев: *Ф. М. Достоевски – Тайнствената поетика*. Пловдив: Макрос, 2001 (преведена и издадена и в Русия под заглавието *Таинственная поэтика Ф. М. Достоевского*. Пер. с болг. Т. Нейчевой. Екатеринбург: Издательство Уральского университета, 2010); *Литература и Месианизъм (Руското литературно месианство през XIX век)*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2009; *Руска класическа литература (Университетски учебник)*. Част първа: *Руският роман на XIX век*. Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2023; *Руска драма-*

тургия на XIX век (Университетско учебно пособие). Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2023.

- Доц. д-р Юлиана Чакърова: *Местоимения и анафора в българском и руском текстах*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2010; и *Ракурси на когнитивната лингвистика*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2016.
- Доц. д-р Атанаска Тошева: *Езикът на „История во кратце о болгарском народе славенском“ на йеросхимонах Спиридон (1792 г.) в контекста на езиковата ситуация в България през втората половина на XVIII век*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2009; и *Първа Харитонова преправка на „История славянобългарска“ (Змеево, 1831). Оригинален текст, превод и изследване*. Пловдив: Издателско-полиграфически комплекс „Жанет-45“, 2015.
- Доц. д-р Майя Кузова: *Парадоксите на експресията в българския и руския език*. Пловдив: УИ „Паисий Хилендарски“, 2018.
- Гл. ас. д-р Енчо Тилев: *Морфологична (не)категориалност*. Пловдив, Макрос, 2022, 452 с.; и в съавторство: Ст. Димитрова, Е. Тилев, Т. Дерекювлиев. *Вселената на езика. Диалози с професор Стефана Димитрова*. Пловдив: Макрос, 2022.
- В резултат на успешно сътрудничество по проекти с колеги от Русия е издаден колективният труд *Русско-българский словарь квазисимволов*. Отв. ред. Г. В. Токарев. Тула: Тульское производственное полиграфическое объединение, 2021, в авторския колектив на който участват членовете на катедрата проф. д-р Надя Чернева, доц. д-р Юлиана Чакърова и гл. ас. д-р Елица Миланова, както и гл. ас. д-р Боряна Тенчева – възпитаник на катедрата от всички степени на обучение (бакалавър, магистър и доктор), понастоящем член на академичния състав на Катедрата по романистика и германистика.

Автори на **учебници и учебни пособия**, които се използват за аудиторна и извънаудиторна работа със студентите както от Пловдивския университет, така и от студентите русисти от останалите университети в страната, през годините са почти всички преподаватели от катедрата.

Катедрата по руска филология се ползва с **международно признание**. За издигане на нейния престиж допринасят организираните с участието на всички членове и проведени през 1996 г. и 2006 г. международни научни конференции под егидата на МАПРЯЛ. Работата по вътрешноуниверситетски проекти започва през 2000 г. с индивидуалните проекти на проф. д-р Надя Чернева (тогава гл. ас., 2000 – 2001) и

гл. ас. Людмила Минкова (2001 – 2002) и продължава с реализацията на колективни проекти, в които са включени всички преподаватели от катедрата: *Иновации в изследването на руския език, литература и култура* (2005 – 2006), *Нов руско-български тематичен речник (електронна версия)* (2007 – 2008) и *Нов българско-руски тематичен речник (електронна версия)* (2009 – 2010).

От 1998 г. до настоящия момент студентите от специалностите с руски език и преподавателите от катедрата активно участват в **студентската и преподавателската мобилност по програмите „Erasmus“ и „Erasmus+“** в рамките на сключените двустранни споразумения с редица академични центрове: Сорбоната – Париж-4; университетите в Гент – Белгия; Флоренция, Милано, Форли – Италия; Страсбург – Франция; Сегед – Унгария; Познан и Влоцлавек – Полша; Талин – Естония; Истанбул – Турция; Прага – Чехия, в които има центрове или секции по русистика. За владеещите и други чужди езици в комбинация с руския съществуват многобройни възможности за мобилност по програмата „Erasmus“ в общо над 50 университета в Европа, с които Филологическият факултет на Пловдивския университет има сключени договори за сътрудничество. На тази основа катедрата често е домакин на гостуващи преподаватели, чиито посещения разширяват научния кръгозор на преподавателите и студентите и са предпоставка за бъдещи успешни сътрудничества. За академичното ниво и международните контакти на катедрата от значение е и преподавателският опит на лекторите в чужбина: гл. ас. д-р Людмила Минкова (в Запорожие и Одеса, Украйна, и Комрат, Молдова) и гл. ас. д-р Кръстина Арбова (вече не е член на академичния състав на катедрата) – в Гьотинген, а също и специализациите на голяма част от академичния състав – в Русия, на преподавателите от китайския сектор – в Китай, както и на специализациите на доц. д-р Юлиана Чакърлова в САЩ и на доц. д-р Ирина Чонгарова (вече не е член на академичния състав на катедрата) – във Великобритания.

Преподаватели от катедрата са носители на **престижни награди** в областта на хуманитаристиката. Лауреати на наградата „Золотая муза“, която се дава за високи творчески постижения и принос в развитието на българо-руските културни връзки, са доц. д.ф.н. Николай Нейчев (2003 г.) и проф. д-р Надя Чернева (2011 г.). Доц. Нейчев е и два пъти носител на наградата за литературна критика на Дружеството на пловдивските писатели (през 2002 и 2009 г.). Ас. Таня Атанасова (понастоящем пенсионер) получава „Салоон“ и номинация за награда „Пловдив“ през 1995 г. за превода на български на *Размишления за Божествената Литургия* от Н. В. Гогол (София: Истина, 1994). Преводът от български на английски, направен от доц. д-р Юлиана Чакърлова, на разказа от М.

Павлова „Сара и омагьосаната гора“ („Sarah and the Enchanted Forest“. *Forge. An Electronic Journal of Modern Story, Culture and Art*, 2009) е номиниран за наградата „Million Writers Award“ през 2009 г. Доц. д-р Юлиана Чакърова и проф. д-р Надя Чернева са членове на екипа на международния проект VOCAL in Need, който през 2020 г. получи авторитетната европейска награда European Language Award.

През 2010 г. отвори врати ресурсен културно-информационен, научноизследователски и методически **Център за руски език и култура** с ръководител проф. д-р Надя Чернева, създаден по инициатива и с финансовата подкрепа на фондация „Русский мир“ (Русия). Катедрата е работила в тясно сътрудничество с центъра при организацията на десетките мероприятия, предоставящи на преподаватели и студенти щедри възможности за досег с руския език, литература и култура. В патент на центъра се превърна провежданият 10 години (до 2019 г.) международен семинар за студенти „Обучение на преводаческо мастерство“, където студентите и преподавателите имаха уникалната възможност да общуват помежду си и да се срещнат с изтъкнати преводачи, писатели и специалисти от България и Русия.

Много ли са, или са малко тези 5 десетилетия от историята на една катедра и специалност?

За онези, които са полагали основите, всичко изглежда, сякаш се е случило вчера. В този своеобразен „миг“ обаче са кондензирани толкова много работа, усилия, творческа енергия, помогнали им да преминават през трудностите и да оформят съвременния облик на катедрата – подкрепен с традиция, изграден с любов и професионализъм, осветен от заслужен успех.

Преминала през редица трудности в нелекия си път, днес Катедрата по руска филология авторитетно заема своята позиция и добавя ценен щрих към академичния облик на Филологическия факултет и Пловдивския университет. Без преувеличение може да се твърди, че катедрата има свое уникално лице. То е очертано от високи академични критерии, отговорност към работата и нещо много важно – ентузиазъм и всеотдайност към студентите, което е забелязвано и оценявано от самите тях.

Една стабилна традиция, достойно поддържана и креативно развивана през годините, увенчана със завиден успех. Традиция, която с гордост можем да предадем на своите възпитаници и последователи.

Доц. д-р Юлиана Чакърова
ръководител на Катедрата по руска филология